

הגדול ר' יחזקאל לנדא אב"ד דק"ק פראג¹ ואל הגאון ר' שאל האב"ד דק"ק אמסטרדם ועורר שם הם יחישו לעזרתו בהתיירא דחאי איתתא והגדולים אלו לא התמחמהו ומהרו לתת ידם לאדם הגדול בענקים הזה. וכחא דהתיירא דיליה נשמע למרחקים ואחריהם חשו להסכים שלשת הרועים אלו: הגאון ר' יצחק הלוי הורוויץ אב"ד אה"י, הגאון ר' יוסף שטיינהארט אב"ד פיורדא, והגאון ר' יעקב עמדין מאלטונא ועוד. במיץ החזיק השאג"א ישיבה גדולה ומפארה ונאספו אליו עדרים עדרים לשמוע באזן קשבת לדבר ה' היוצא בקדושה וטהרה מפי הגאון החסיד האמיתי. מלבד גו' ר' אשר שהיה עילוי עצום ונפלא נמנו בין תלמידיו בימים ההם הרבה מגדולי הזמן כהגאון הגדול ר' גדלי' יליד מיץ ונודע כרב ואב"ד בעיר באדינגהיים ממדינת באדן. והגאון הגדול ר' אלי' ווילשטער האבד"ק קארסלוא.

על ספריו

בהקדמה לספרו הראשון "שאגת אריה" בשנת תקט"ז כתב המחבר:

"תחילת כל חיבור וראשית כל דיבור לבקש רחמים מאת ה' שאל אכשל בדבר הלכה כמאמר הכתוב — גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך — ונאמר — עבדך אני הבינני ואדעה עדותיך — והנה ראוי לכל אדם לתור ולדרוש בחכמה עד מקום שיד שכלו מגעת. והנה דרך זה אחזיתו מנעורי וגם עד זקנה ושיבה לא אעזבה ולא ארפנה ללון בעומקה של הלכה. ובהקדמתו לס' טורי אבן שהר"ל בק"ק מיץ כשנת תקמ"א על מס' ר"ה, חגיגה, מגילה, כתב המחבר:

הנה חדשתי בס"ד חידושים רבים בגפ"ת ופוסקים הלכתא גבורתא איכא למשמע מיניה... והנה שנה שעברה התחלתי להדפיס חידושים על ארבע מסכתות תענית, רה"ש, חגיגה ומגילה... (שם ה' "טורי אבן") ויען כי מן השמים עכבוני כי הייתי מוטל על ערש דוי כמה חדשים ואף שקמתי בעזרי"ת אמם עדיין מאור עיני אין אתי כ"כ וחלישות הראות השיבני אחור מלהדפיס על מס' תענית, ...בכל מס' הוספתי נופך שאינו שייך כ"כ לגוף הלכה וקראתי בשם "אבני שוהם", ר"ת שלהי מסכתא ועוד שאר הבאים באגב גורא קראתיים בשם "אבני מילואים". כ"ז נדפס ע"י בחייו ולא זכה בעצמו להר"ל את "טורי אבן" על מס' תענית כנ"ל ויצא לאור בשנת תרכ"ג בוויילנא.

אחד מגדולי רבני ווילנא, ר' ישכר בער ב"ר תנחום, בהסכמתו לס' "גבורת אריה" על מס' תענית כ' לפני קל"א שנה (בשנת ת"ר): "כל המעמיק ומסתכל בהם (בספרי ש"א וטו"א) בעיניים פקוחות ישתומם על הגדולות והנוראות איך מהדר בפלפולי כולי תלמודא עם ח"י תוס' ואבזרייהו כבשר בקלחת. ובזאת עזא ומלחמת תנופה חורז ממס' למס' ושקיל וטרי וחורז כבמזרה וברחת איום ונורא דמרתע כולא גופא כורכן כולם בבת אחת. ומכמה דורות שלפניו לא אישתכח חיבורים כוותיהו בפלפל עמוק עמוק, ופותח כוון לבית המעיניים לפקוח עיניהם למשקל ולמציטרי בהון בעיון זך וישר. וכל חכמי לב הכירו את כבודו ואת גדלו והחזיקו בכנף מעילו..."

ז) כנראה מלשון האגרת והיידד השאג"א עם הגאון הזה והיה ביניהם גם קרבת מחותנים, ראה זה סלא בחשובת השאג"א אל בעל "בית אפרים" שנכתבה בשנת תקמ"ד כתב, והנה מ"ש כ"ת בשם ס' נדע ביהודה", הנה הספר לא נדע לנו ואין בעירנו ובכל סביבותינו זה הספר ואי אפשר לפלפל בדבריו מה דלא שמיע לי. אפשר אלו היה שמיע לי לא היה סלי.

כיו"ב היה אחד מגדולי הדור העבר מפליג בתשבחות חני תרונותיו ספרי דבי רב ה"שאגת אריה" וה"טורי אבן" ה"ה הגאון ר' ברוך דוב ליבוביץ הר"מ דשיבת קמניץ, (פלפלין). הוא ה' מותה שבחן והדגיש את רוס ערךן לשוחרי התורה והיה אומר:

"מורנו ורבנו הגאון הקדוש והנורא בעל "שאגת אריה" מסמל בספרו הראשון את לימוד התורה מתוך הדחק, כי אותו כתב בעת ששימש ברבנות בעירה וולזין כשהיה סובל עוני, רעב ומחסור, וכשהופיע הספר "שאגת אריה" עורר בשעתו רעש גדול בעולם הלומדים. ברם ספרו "טורי אבן" חיבר אח"כ בהיותו בעיר מיץ ושם הלא למד תורה מתוך עושר והרחבה. אמנם זה אפשר גם להבחין באיכות החידושים וערךן כמו ששמעתי מרבי הקדוש (הגר"ח סולובצ'יק מבריסק) איך שהוא בדת אישית בבדיקה קפדנית שני ספרים האלה ומצא כי ערכו של הספר "שאגת אריה" עולה בהרבה על הספר "טורי אבן".

מזה למעלת התורה שנלמדה בעוני".

וכך היה ר' ברוך דוב משבח את המנהג המקובל בפולין ובליסא להכין הדרשה לבר מצוה מתוך ספר "שאגת אריה" והוא בעצמו עם כי היה מחבב ביותר עוז את חידושי תורה של רבו הנ"ל, בכ"ז כשנכדיו הגיעו לעונת בר מצוה סידר שיתחנכו מתוך הספר "שאגת אריה". והקפיד מאד על אחד ממיועדיו כאשר נודע לו כי הוא בחר ללמד את בנו דרשת הבר מצוה מספר אחר במקום השג"א, והוסיחו ע"ז באמרו אליו:

"מי יכול לשער גדול הזכות והשראת הקדושה שמעניקים לבר מצוה בזה שמחנכים אותו למצוות מדבריו הקדושים של מן ורבן קדוש ישראל והדרו — השאגת אריה".

כ"כ מסופר על הה"צ ר' ליב בנו הבכור של החפץ חיים. כי בחגיגת הבר מצוה שלו השתתפו הרבה לומדים והוא הצליח באותה מסיבה לתוך קושיא חמורה של ה"שאגת אריה" ובתורתו המופלא קנה את לב כל בר אוריין וכולם בשתותם לחיים אחלוהו שיעליה בלימודו. וכשכידו גם אותו בלגימה זחה עליו דעתו וכאשר הוריק את הכוס לאמר "לחיים" נתן לבקש מהנאספים להעניק לו ברכה שיהיה למזן גדול וידע לתוך את כל קושיותיו של ה"שאגת אריה".

האב (החפץ חיים) בשמעו זאת קם ממושבו ודחחו מעליו בנזיפה. ובגימה של הקפדה קשה פנה לבנו ואמר:

"לגדול בתורה כבר לא תתפרסם בשביל דברים אלה". ר' ליב ה' מזכיר זה בצער והיה מפסיר: "עזרות היתה בי אז. ולדאבוני נתקיימה בי קללתו של אבא..."

אמנם כן, קללתו של הח"ח נתקיימה בבנו בזה שלא נתפרסם שמו כגדול. אולם במציאות אלה שהכירוהו ידעו כי הנהו גדול באמת.

בעטיו של מנהג

בשבתו במיץ ביקש ה"שאגת אריה" לישב בשלוח וקפץ עליו רוגזו של ראש הקהל בגלל המנהג שנהגו שם בחג השבתות שהכהן העולה לתורה מברך תחילה ואח"כ קורא "אקדמות" והרב ציוה לקרות מתחילה "אקדמות" ואח"כ יברך חכהן ברכת התורה (ח) ובזה העלה עליו חמת ראש הקהל והדריכו מנוחה. השאג"א חפץ אז לעזוב את משרת הרבנות לולא ההפצרות שהפצירו בו אוהביו

ח) יעניין ב, משנה ברורה" סי' תצ"ד במש"כ: „הסכימו כמה אחרונים (ט"ו והפמ"ג) לומר זה (אקדמות) קודם שמתחיל הכהן לברך על התורה וכן המנהג כהיום בכמה קהלות. וכן הסכים ר"י עמדין בסידורו, וצווח ככרויכא על העושים היפך זה.